

УДК 339.97:316.324(045)

ОСТАПЕНКО Т.Г.,

к.е.н., доцент,

Науково-навчального інституту Економіки та менеджменту
Національного авіаційного університету**ПРОБЛЕМИ ПОДАЛЬШОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЗА УМОВ ІСНУВАННЯ НАНОЕКОНОМІЧНОГО РІВНЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**

Анотація. В статті визначаються проблеми глобалізації, які формулюються Римським клубом. Дослідники Римського клубу виділяють напрями подолання цих проблем та окреслюють шляхи розвитку людства в контексті такого подолання. Існують різні рівні міжнародних економічних відносин і найнижчим є нано-рівень, як рівень відносин «людина-людина». Ці відносини визначають взаємовплив людини та світу.

Ключові слова: глобалізація, глобальні проблеми, міжнародні економічні відносини, наноекономіка, нано-рівень міжнародних економічних відносин.

Остапенко Т.Г., к.е.н., доцент, Научно-учебного інституту Економіки і менеджмента Національного авіаційного університету

ПРОБЛЕМЫ ДАЛЬНЕЙШЕЙ ГЛОБАЛИЗАЦИИ В УСЛОВИЯХ СУЩЕСТВОВАНИЯ НАНОЭКОНОМИЧЕСКОГО УРОВНЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ

Аннотация. В статье определяются проблемы глобализации, которые формулируются Римским клубом. Исследователи Римского клуба выделяют направления преодоления этих проблем и очерчивают пути развития человечества в контексте такого преодоления. Существуют разные уровни международных экономических отношений и самым низким уровнем является нано-уровень, как уровень отношений «человек-человек». Эти отношения определяют взаимовлияние человека и мира.

Ключевые слова: глобализация, глобальные проблемы, международные экономические отношения, наноекономика, нано-уровень международных экономических отношений.

Ostapenko T.G., Educational and Research Institute of Economics and Management of National Aviation University

FAR GLOBALIZATION PROBLEMS IN THE EXISTENCE OF NANO-ECONOMIC LEVEL OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Abstract. The paper defines the challenges of globalization, which formulated the Club of Rome. Researchers of Club of Rome isolated areas to overcome these problems and outline ways of human development in the context of such an address. There are different levels of international economic relations and the lowest level is the nano-level, level of relations "man-man". These relationships define the interaction of man and the world.

Key words: globalization, global problem, international economic relations, nanoeconomy, nano-level of international economic relations.

Актуальність обраного дослідження визначається тим, що глобалізація має активний поступ та розвиток на різних рівнях світового господарства. Країни, регіони, галузі, підприємства та окремі індивіди формують різні рівні міжнародних економічних відносин, які визначають вплив на глобалізаційні процеси. А глобалізація також впливає на виокремлення та активізацію суб'єктів світового господарства на всіх зазначених рівнях. Вплив найменшого на найбільше визначає актуалізацію глобалізації в умовах нано-економічного рівня міжнародних економічних відносин. Проблеми глобалізації досить різноманітні, такі, знання яких визначають розвиток і окремого індивіда, і людства в цілому. Розуміння нано-економічних умов подолання проблем глобалізації стане початком та подальшим розвитком розв'язання глобальних проблем людства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Т. Бершадська визначає географічний аспект глобалізації та підходи до визначення глобальних проблем людства і приділяє особливу увагу взаємовідносинам всередині світового співтовариства. О. Жадан характеризує феномен глобалізації як соціально-економічної проблеми, автор узагальнив науково-теоретичні підходи до визначення сутнісних характеристик процесу глобалізації, виявлено проблеми та протиріччя. П. Володін визначає глобальні проблеми сучасного світу, коли глобалізація є домінуючою силою нашого часу. В. Кулішов зазначає, що глобалізаційні процеси найчастіше позитивно сприймається у розвинутих країнах, і викликають серйозні побоювання у світі, що розвивається. Також Б.Гаврилишин та Гюнтер Паулі характеризують сучасні підходи до визначення глобальних проблем людства.

Метою даного дослідження є виокремлення проблем подальшої світової глобалізації за умов існування наноекономічного рівня міжнародних відносин, коли економічна поведінка окремого індивіда зазнає впливу від глобалізаційного поступу.

Виклад основного матеріалу. Міжнародні економічні відносини на зламі століть визначаються існуванням проблем світової глобалізації. Ці проблеми озвучували вчені, економісти, менеджери, політики,

громадські діячі всього світу. Найактивніша позиція таких концепцій продукувалася членами Римського клубу. Відомо, що Римський клуб є просвітником та модернізатором концепцій розвитку світу, коли дослідники пропонують визначити майбутнє світу, спрогнозувати його. Більшість дослідників визнають актуальність економічних проблем людства в умовах глобалізації. Так, однією з робіт члена Римського клубу Гюнтера Паулі є праця «Синя економіка» (це одна з доповідей Римському клубу), яка перекладена українською мовою [3].

Звернемося до історії Римського клубу. Римський клуб (Club of Rome) – міжнародна неурядова організація, діяльність якої спрямована на стимулювання дослідження глобальних проблем. Заснована у 1968 році італійським менеджером Ауреліо Печчеї. Утворення, що звично називаються «глобальними проблемами», виникли в середині ХХ століття, усвідомлені світовою громадськістю після 20 років. Глобальні проблеми – це проблеми, що торкаються (тією чи іншою мірою) всіх країн та народів, вирішити які можливо об'єднуючи зусилля всього світового співтовариства. З вирішенням цих проблем пов'язане існування земної цивілізації або, зокрема, її подальший розвиток.

Глобальні проблеми мають комплексний характер, тісно переплітаючись між собою. З відомою часткою умовності можна виділити два основні блоки [5]:

- 1) проблеми, пов'язані з протиріччям між суспільством та навколишнім середовищем (система «суспільство-природа»);
- 2) соціальні проблеми, пов'язані з протиріччям всередині суспільства (система «людина-суспільство»).

Одним з головних завдань Римський клуб вважав залучення світової спільноти до глобальних проблем, вірніше до цільного, складного комплексу проблем, який стало прийнято називати «проблематикою».

Термін «глобальна» чи «світова проблематика» був народжений усвідомленням світу як єдиної системи, для існування і розвитку якої необхідно спільними зусиллями подолати ряд проблем, вирішити які неможливо на локальному, приватному рівні. Таке усвідомлення світу часто пов'язують з «новим глобальним мисленням». Становлення глобального мислення та пов'язаної з ним наукової проблематики відбувалося повільно та болісно. До сьогоднішнього дня відбуваються суперечки про те, які проблеми вважати істинно глобальними, а які – універсальними, тобто що мають різні форми в різних країнах і різних політичних системах; якими способами треба та можливо вирішувати ці проблеми; як координувати зусилля, що спрямовані на їх вирішення. Але першою складністю, з якою зіткнувся Римський клуб, вирішивши попередити людей про небезпеку, пов'язану з виникненням та загостренням глобальних проблем, став сам спосіб подачі такої інформації [5].

Відомо, що творці клубу створювали його як певний форум, який представляв найрізноманітніші погляди та думки, де не має чи не є обов'язковою єдина точка зору. Римський клуб організовує та проводить щорічні конференції та звертається до спільноти з так званими «докладами Римському клубу». Ці доклади готують незалежні робочі групи, що досліджують на замовлення Клубу критичні аспекти ситуації, що складається у світі. Замовлення Клубу визначає лише тему та гарантує фінансування наукових досліджень, але в жодному разі не впливає ні на хід роботи, ні на її результати та висновки; автори докладів зокрема ті з них, хто входить в число членів Клубу, користуються повною свободою та незалежністю. Слід відмітити, що роботи фінансуються не з фондів Клубу, який має досить малий бюджет, а із зовнішніх джерел, зазвичай шляхом залучення різноманітних зовнішніх фондів. Одержавши річну доповідь, Клуб розглядає та затверджує його, як правило, в ході щорічної конференції, часто-густо у присутності широкої публіки – представників суспільства, науки, політичних діячів, преси, - а потім здійснює розповсюдження результатів дослідження, публікує доповіді, проводить їх обговорення в різних аудиторіях та країнах світу. [5]

До першої доповіді, яка мала б залучити загальну увагу, висувалися особливі вимоги. Президент Римського клубу Ауреліо Печчеї писав: «наукові статті, декларації, маніфести, конференції та симпозіуми – найбільш поширений спосіб читання проповідей відносно вузькому колу вже звернених до віри людей. Всі ці форми маніфестів, як правило, не доходять до широкої спільноти. У свій час широкі можливості спілкування з широкою аудиторією надавали засоби масової інформації, проте сьогодні вони мають величезну кількість найбільших протиріч, що люди перебувають у постійному нерозумінні, як уловити суттєве та відкинути вторинне і, в кінці кінців, як на основі всього цього зробити розумні висновки, та до яких саме. Звісно, треба було використовувати всі існуючі технічні засоби. Однак нам здавалося, що звернення Римського клубу буде мати необхідний ефект лише в тому випадку, якщо воно буде представлене в певній новій, незвичній, образній формі. Це мало нагадувати лікування струмом. Адаже до тих пір, поки люди з різними рівнями освіти не зможуть побачити дійсність такою як вона є, а не такою, якою вона біла раніше, чи якою вони хотіли б її побачити, - їм так і не сягнути змісту світової проблематики. І треба було зробити так, щоб як можна більше людей змогли зробити цей різкий стрибок у своєму розумінні дійсності» [5].

Отже, мета першої доповіді - «шокова терапія». Вона мала б наочно та впевнено показати порочність глибоко вкоріненого в сучасній цивілізації цілеспрямованості до зростання, в першу чергу до розширення промислового виробництва, та показати це за допомогою такого «об'єктивного» засобу, як математична комп'ютерна модель. Комп'ютерна модель розвитку глобальної системи представлялась саме тим наочним, впевненим та об'єктивним засобом, якого шукали члени Римського клубу [5].

Результати прогонів моделі, представлені в першій доповіді Римському клубу «Межі зростання» (1972), - вразили світ та викликали жорсткі суперечки між спеціалістами, які розглядали модель неадекватною та неспроможною відобразити всю складність світу та світової проблематики, а висновки про небезпеку

економічного зростання, які одержали назву концепції «нульового зростання», небезпечними та шкідливими. Члени Римського клубу одержали репутацію «неомальтузіанців», «технократів» тощо.

Спираючись на численні критичні зауваження та власні думки, що торкаються складності глобальної системи, Едуард Пестель та американський математик Михайле Месарович почали розробку іншої моделі світу на основі запропонованої Месаровичем в кінці 60-х рр. теорії багаторівневих ієрархічних систем.

В 1974 році Месарович і Пестель, узагальнивши результати прогонів моделі, представили Римському клубу другу доповідь під назвою «Людство на роздоріжжі», що пропонувала у відповідь на критику ідеї «нульового зростання» концепцію «органічного зростання», згідно з якою кожний регіон світу має виконувати свою особливу функцію, подібно клітині живого організму.

Концепція «органічного зростання» була в цілому прийнята Римським клубом і до сьогодні залишається однією з таких що відстоюються ним особливо.

Як вже зазначалося, через приблизно рік після публікації доповіді «Межі зростання», коли дебати про неї були у повному розквіті, відбулася нафтова криза, що яскраво виділила негативні сторони існуючого міжнародного економічного порядку. До того часу вже виокремлювалася суттєва проблема щодо стану світової валютної системи, яка розвивалася під впливом шоку в кінці 60-х – початку 70-х років, коли по різних країнах світу пройшла хвиля інфляції, а також світової торгівлі в рамках ГАТТ, яке викликало незадоволення країн, що розвиваються. Ці проблеми стали предметом обговорення в Організації Об'єднаних Націй, до якого був залучений Римський клуб. Пропозиції, що були промовлені в ході дискусії, не задовольняли членів Клубу і було вирішено організувати розробку власного проекту перебудови структури світової економіки. Скоро проект одержав більш загальну назву – «Перегляд міжнародного порядку», оскільки за загальною думкою, акцентуючи на економічних проблемах, не можна залишати не узбіччі соціально-політичні питання. Керівництво робочою групою взяв на себе відомий нідерландський економіст, лауреат Нобелівської премії Ян Тинберген. Пізніше він так сформулював свої завдання: «визначаючи важливість прийнятих ООН резолюцій і Хартії економічних прав і обов'язків держав, або усвідомлюючи в той же час не-визначеність та суперечливість багатьох їх положень, доктор Печчеї запропонував мені створити та очолити групу спеціалістів, які були б спроможні відповісти на питання: чи можливо запропонувати керівникам і народам країн світу такий новий порядок, який дозволить реально та найбільш повно задовольнити основні потреби сьогоденного дня і можливо потреби майбутніх поколінь». [7]

Наступний етап в діяльності Римського клубу відзначений переходом від кількісного аналізу глобальних проблем людського буття, системи цілей та цінностей. На перший план вийшла концепція «нового гуманізму», ідея про первинне значення особистих людських якостей, які забезпечать «людську революцію», «революцію свідомості» та перетворення суспільства.

Всі ці поняття з'явилися в 1977 році у доповіді під назвою «Цілі для людства». Базисом для неї стала концепція глобальної солідарності, шлях до якої відкриють «революція світової солідарності», перебудова свідомості, формування нового «глобального етносу», коли норми поведінки людини і норми державної політики буде визначати «новий стандарт гуманізму».

В 1979 році з'явилися відразу дві доповіді Римському клубу: «Енергія: зворотній рахунок», який був підготовлений французьким дослідником, професором Національної школи мистецтв і ремесел Тьеррі Монбріалем. Другим автором наступної доповіді Клубу стала доповідь «Немає меж навчання», яка була підготовлена під керівництвом американського спеціаліста в галузі освіти Джеймса Боткіна, вченого з Марокко Махді Ельманджри і професора Бухарестського університету Мірчі Маліци. До цієї серії доповіді можна віднести більш пізній проект «Майбутнє Океанів», завершений в 1984 році під керівництвом Елізабет Манн-Боргезе.

У доповіді «Немає меж навчання» основними цілями людства названі виживання та забезпечення людської гідності. Можливість трансформації світу, на думку авторів, відкриває концепції «інноваційної освіти», під якою розуміється не лише шкільна, університетська чи професійна освіта, але й широкий загальний підхід до життєвої поведінки та світогляду людської особистості, побудований на «людській ініціативі». Виховання, розвиток свідомості людини має бути «переважаючим» замість сьогоденного «запізненого», яке неспроможне вести людину паралельно із часом, а лише адаптує її до того, що вже сталося. Автори доповіді закликали будувати майбутнє, запропонувати навчати людей адекватній поведінці перед новими ситуаціями, прогнозам на майбутнє, оцінці наслідків прийняття рішень, активній участі у формуванні майбутнього. Людина має брати участь у суспільному житті так, щоб було забезпечено органічне поєднання прав особистості та її відповідальності за долю людства, вільний розвиток кожного й інтеграція всіх людей в єдине суспільство в умовах глобального співробітництва, побудованого на гуманістичних цінностях.

У 80-ті роки з'являються доповіді Римському клубу, об'єднані однією широкою темою – проблемою взаємовідносин між Північчю та Півднем, розриву між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються. Це праці співробітника Міністерства національної економіки Франції Мориса Гарньє «Третій світ – три чверті світу» (1980); «Імперативи співробітництва між Північчю та Півднем» (1981) Жана Сен-Жура; «Третій світ спроможний себе прокормити» (1984) Рене Ленуара та «Босонога революція» (1988) Бертрана Шнайдера [5].

Доповідь «Маршрути, що ведуть у майбутнє», опублікована в 1980 році, автором якої став Богдан Гаврилишин – директор Міжнародного інституту управління (житель США, виходець за Україну), винесла на обговорення модель майбутнього світового порядку, побудованого на існуванні різних культур, релігій, способів життя, на колегіальному керівництві, представницькій демократії.

У своїх думках Б. Гаврилишин спирався на три, на його погляд, основних якості людини [5]:

- спроможність накопичувати знання та досвід, обмінюватися інформацією, пов'язаною з формуванням майбутнього, а також творчі можливості та інтуїцію, що дозволяє робити неочікувані відкриття, глибоко пізнавати навколишній світ;
- спроможність організовувати особисте та суспільне життя у всіх її різноманітних аспектах;
- спроможність керуватися ціннісними уявленнями, для здійснення яких необхідні певні умови.

Прояв цих якостей, на думку Б. Гаврилишина, тісно пов'язаний з ефективністю суспільства, оскільки система цінностей, що домінує в державі, визначає систему норм поведінки, закріплену в ідеології, юридичних і моральних кодексах; організаційні здібності людини, які підпорядковуються цінностям і нормам поведінки, виражаються в політичному керівництві суспільством і дозволяє створити інший ключовий елемент суспільного устрою – економічну систему; і, в кінці кінців, здібності людини до навчання та винахідництва народжують ще один ключовий елемент – технологію.

За Б. Гаврилишином, ключові компоненти суспільного устрою - система цінностей, політична, економічна та технологічна системи – змінюються, причому різними темпами: система цінностей дуже повільно, стійкістю відрізняється й політична система, тоді як технологія останнім часом розвивається з великою швидкістю. Коли одні елементи починають мінятися, а інші намагаються залишати «статус кво» я. виникають кризові явища, які тривають до тих пір, поки не виникнуть нові цінності та норми поведінки. Найлегше внести зміни в економічну систему, скажімо, перейти від вільної торгівлі до керованого ринку, але проби змінити систему політичну, як правило, наштовхуються на серйозний супротив. Як приклад Б. Гаврилишин наводить три системи цінностей у трьох державах: США, СРСР, Японії.

Б. Гаврилишин стверджує, що принципи групової співпраці живуть у будь-якому суспільстві, хоча часто чи засинають, або залишаються в атмосфері лихоманкової конкуренції. Якщо збудити їх, то у всьому світі в кінці кінців встановиться суспільний устрій, побудований на цих цінностях, який, звісно, одержує різні інституційні форми в різних державах, відповідно їх історичному досвіду, рівня розвитку, масштабам, якості людських і матеріальних ресурсів.

Дещо особливо в ряді доповідей Римському клубу стоять доповіді Оріо Джаріні «Діалог про багатство та добробут» (1980), а також доповідь «Мікроелектроніка та суспільство» (1982), яка являє собою збірку статей.

В першій з них провідний італійський економіст Джаріні проводить глибокий аналіз сучасних економічних тенденцій і звертається до мислення, що нагородили теперішню економічну систему. Він пропонує переглянути поняття «багатство» та «добробут», замислитися про способи споживання і створити нову концепцію економіки, що являє собою синтез економіки та екології, знайти нову стратегію накопичення багатства і досягнення добробуту, спираючись на еколого-економічні цінності.

Важливе місце серед доповідей Римському клубу займає доповідь Едуарда Пестеля «За межами зростання» (1987). В ній обговорюються актуальні проблеми «органічного зростання» і перспективи можливості їх вирішення у глобальному контексті, що враховує як досягнення науки та техніки, включаючи мікроелектроніку, біотехнологію, атомну енергетику, так і міжнародну обстановку.

З рештою, в 1990 вперше з'явилася доповідь від імені самого Римського клубу, написаний його президентом Олександром Кінгом та генеральним секретарем Бертраном Шнайдером – «Перша глобальна революція». Підводячи підсумки своєї двадцятип'ятирічної діяльності, Рада Клубу знову і знову звертається до змін, що відбулися останнім часом у світі і дає характеристику теперішнього стану глобальної проблематики в контексті нової ситуації в міжнародних відносинах, які виникли після закінчення довгого протистояння Сходу та Заходу; нової економічної ситуації, що складається в результаті створення нових блоків, появи нових геостратегічних сил; нових пріоритетів в «традиційному наборі» глобальних проблем (розвиток, народонаселення, навколишнє середовище, ресурси, енергетика, технологія, фінанси тощо).

Нано-економічний рівень міжнародних економічних відносин (далі - МЕВ) є рівнем відносин «людина-людина», коли співпрацюють окремі особистості. Звісно, індивіди працюють у міжнародному середовищі як представники груп – сімей, підприємств, галузей, регіонів та держав. Нано-економічний рівень включається в інші рівні міжнародних економічних відносин, а саме: мікро-, мезо-, макро-, мега- та мета-.

Перш ніж акцентувати увагу на всіх вищих рівнях міжнародних економічних відносин, зупинимось безпосередньо на нано-рівні МЕВ. Нано-відносини формуються в межах сім'ї, тобто колективу, що пов'язаний з розвитком та поведінкою людини. Сімейні традиції формуються протягом століть під впливом глобальних змін та проблем людства. Так, екологічні проблеми людства вимагають ощадливо ставитися до відходів, до споживання екологічних (органічних) продуктів, коли здоров'я стає запорукою якісного життя. Співіснування в межах колективу (сім'ї) вимагає нових способів поведінки, адже виховання дітей та відносини між подружжям залишаються традиційними, але сучасними з погляду глобальних проблем. Саме в сім'ї формуються відносини «людина-людина». І ці відносини впливають на хід глобальної проблематики

В межах мікроекономічного рівня відносини «людина-людина» відзначаються стосунками «начальник-начальник», «начальник-підлеглий» та «підлеглий-підлеглий». Поведінка людини на підприємстві визнається мотиваційними системами, що існують на даному суб'єкті господарювання. Мотивація – це вплив на економічну поведінку людини. Мотиваційні системи передбачають можливості впливу на подолання глобальних проблем людства. Так, у 70-80-х роках ХХ століття, після нафтового шоку 1973, діяльність підприємств була спрямована на енергозбереження та ресурсо-ощадливість. Діяльність менеджерів передбачала

обмін досвідом із зарубіжними партнерами, та винайдення і впровадження найновітніших технологій. Людина в межах групи – підприємства формує професійні зв'язки для локального розв'язання глобальних проблем.

Мезорівень МEB передбачає зв'язки між галузями та внутрішніми регіонами. Так, Одеська область України може співпрацювати з областю Прованс у Франції і формувати міжрегіональні зв'язки. А також співпраця в межах галузі визначається рівнем міжнародної конкуренції, коли підприємства конкурують в межах міжнародної галузі. Мезорівень складається з діяльності підприємств та окремих індивідів. Мезорівень – це рівень співпраці «група підприємств – група підприємств», «регіон-регіон». Таку співпрацю формують певні особистості, коли очільники регіону налагоджують зв'язки з побратимами з інших країн світу. Людський чинник є також основою для виведення певної поведінки для вирішення глобальних проблем людства на галузевому та регіональному рівнях. Так, для подолання глобальних проблем народонаселення необхідно на регіональному рівні формувати поведінку обмеження народжуваності чи спонукати її в сім'ях. А конкурентні умови в межах галузі спонукають до впровадження новітніх знань для формування конкурентних переваг на міжнародному рівні.

Макрорівень МEB визначається діяльністю провідних політичних лідерів, які формують відносини із зовнішнім світом. Короткі біографічні характеристики провідних діячів у політиці та економіці можуть надати інформацію щодо активних дій даних лідерів зокрема та держави в цілому. Так, можуть існувати «сліпі плями» щодо недооцінення лідерами своїх можливостей, коли ці особи не бачать ознак потенційного розвитку, та не враховують їх у своїй майбутній діяльності. Першим визначив такі «сліпі плями» Майкл Портер. [М. Портер Стратегія конкуренції] Політичні системи створюються та розпадаються в залежності від активності лідерів провідних політичних партій та громадських об'єднань. Налагодження міжнародних відносин на міждержавному рівні вимагає активних дій державних лідерів та їх оточення. Людський чинник відіграє не останню роль у формуванні різнонаправлених міжнародних економічних відносин та глобальних проблем людства, які утворюються в межах національних економічних систем.

Мегарівень МEB – це зв'язки між міжнародними регіональними утвореннями (інтеграційними формуваннями), коли, наприклад, співпрацює ЄС з МЕРКОСУР. Нанозв'язки на цьому рівні покликані подолати «проблематику» (за термінологією Римського клубу) глобального середовища. Сукупність лідерів країн-членів інтеграційних формувань та діяльність окремих людей (індивідуальностей на регіональному рівні) може вплинути на вирішення складних питань у регіональному співтоваристві. В межах інтеграційних формувань відбувається синергічний ефект, коли спільна діяльність різних суб'єктів глобальної економіки взаємопідсилюється та призводить до більшого позитивного результату зокрема і в ситуації подолання глобальних проблем людства.

Метарівень МEB є їх глобальним рівнем. Римський клуб визначає проблематику функціонування глобалізації та глобальної економіки. Глобальний рівень передбачає поєднання всіх вище описаних рівнів та формування моделі глобальної економіки з вирішенням основних її проблем. Нанозв'язки є найменшою неподільною часткою глобальної економіки і ними наповнюється та взаємопереплітається зміст життя у глобальному середовищі. Групи лідерів та винахідників новітніх знань, економістів-теоретиків та менеджерів-практиків визначають напрями співпраці всіх ланок глобальної економіки під впливом глобалізаційних процесів та напрями вирішення їх проблем.

Висновки. Таким чином, відбувається взаємовплив глобалізаційних процесів і наноекономіки. На нано-рівні відбувається виокремлення та формування глобальних проблем людства, коли від окремого індивіда залежить напрям розвитку людства. Звісно, глобалізаційні проблеми виникають як наслідок функціонування різних суб'єктів міжнародних економічних відносин на різних рівнях світового господарства. Взаємопереплетення різних суб'єктів викликає синергічний ефект і дія окремих елементів та суб'єктів посилюється. Необхідно розуміти те, що окремі люди здійснюють дослідження щодо подолання глобальних проблем людства та ці дослідження стають основою економіки нано-технологій. Так, наприклад, подолати екологічні проблеми можливо вводячи нано-технології в навколишнє середовище, на чому наголошує Гюнтер Паулі у своєму дослідженні «Синя економіка». Римський клуб також спонукає окремих дослідників проводити нано-науку у житті і окремих індивідів, і у житті світу в цілому.

Список використаних джерел

1. Бершадська Т. Глобальні проблеми людства. Глобалістика. [Електронний ресурс] / Т. Бершадська. – Режим доступу: http://www.geoknigi.com/book_view.php?id=176
2. Володін П. Глобальні проблеми сучасного світу. [Електронний ресурс] / П. Володін. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_40_9.pdf
3. Гюнтер П. Синя економіка / П. Гюнтер. – К. : RRF. – 2012. – 353с.
4. Жадан О. Феномен глобалізації як соціально-економічна проблема. [Електронний ресурс] / О. Жадан. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-1/do>
5. Краткий обзор докладов Римскому клубу [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.val-s.narod.ru/rome1.htm>
6. Кулішов В. Сучасні проблеми глобальної економіки. [Електронний ресурс] / В. Кулішов. – Режим доступу: <http://www.search.ukr.net/?go=http>
7. RIO: Reshaping the International Order. A Report to the Club of Rome / Tinbergen, Dolman van Ettinger (Eds.), New-York: E. P. Dutton. (1976).